

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Муринець Наталії Ярославівни
на тему: «Девіантна поведінка дитини: правовий вимір»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.12 – філософія права**

Актуальність теми дослідження. Науковий аналіз поведінки без перебільшення можна визнати однією з центральних міждисциплінарних проблем сучасної гуманітарної науки в цілому, від належного осмислення якої безпосередньо залежить успішність здійснюваних в Україні реформ, удосконалення чинного законодавства, забезпечення законності та правопорядку. Особливої актуальності подібна тематика набуває також в сучасних умовах переосмислення засад формування і розвитку багатоманітної правової дійсності, підходів до пізнання права як особливої соціонормативної системи тощо.

Процес складних трансформацій засад суспільно-державного устрою в Україні супроводжується кризовими явищами у різноманітних сферах та галузях суспільного життя, зокрема, правового. Йдеться насамперед про різноманітні деформації правової свідомості людини, що суттєво гальмує ефективну реалізацію права, а отже, поведінку суб'єктів суспільних відносин, внаслідок чого право не може належним чином здійснювати свої регулятивно-охоронні функції, особливо щодо забезпечення та захисту прав і свобод людини.

Безперечно, що протягом тривалого історичного розвитку осмислення природи та сутності девіантної поведінки дитини відбувалося по-різному, що обумовлено, серед іншого, наявністю різноманітних правових та філософських

шкіл. При цьому ті чи інші уявлення про девіантну поведінку людини були також детерміновані ідеологічними, релігійними, з моральними чи політичними чинниками, які відображали історичні особливості функціонування та розвитку суспільства і держави.

Отже, у практичному значенні філософсько-правове осмислення проблематики девіантної поведінки людини суттєво актуалізується у зв'язку із необхідністю подолання багатьох деформацій правового життя суспільства, забезпечення ефективної протидії корупції та злочинності тощо.

Викладене вище свідчить на користь актуальності теми дисертаційного дослідження Н.Я. Муринець.

За своїм обсягом, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.12 – філософія права.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації має підтверджені науковими пошуками, статистичними даними, інформацією з питань, які охоплюють систему наукових підходів, методів дослідження, прийомів та принципів, за допомогою яких можливо охарактеризувати всі аспекти категорії «девіантна поведінка дитини».

Проведене Н.Я. Муринець наукове дослідження девіантної поведінки дитини містить нові науково обґрунтовані результати, які розв'язують наукові завдання згідно теми дослідження та мають істотне значення для філософії права.

Зміст дисертаційної роботи, характер висновків, до яких дійшов автор та запропоновані ним рекомендації мають вагоме значення для дослідження цієї проблематики, яка охоплює систему наукових підходів, методів дослідження, прийомів та принципів, за допомогою яких можливо охарактеризувати всі аспекти категорії «девіантна поведінка дитини».

Звертає на себе увагу різнобічна апробація результатів наукового дослідження девіантної поведінки дитини, які оприлюднювалися на науково-практичних конференціях.

При виконанні дисертаційного дослідження Н.Я. Муринець використано достатню кількість джерел (205 найменування), які мають пряме або опосередковане відношення до аналізованої проблематики. Автор широко аналізує теоретичні роботи не лише вітчизняних, а й зарубіжних науковців. Вільне володіння надбаннями наукової думки свідчить як про належний рівень вже проведеного дослідження, так і про високий науковий потенціал Н.Я. Муринець.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження. Заслуговує уваги чітка постановка завдань дисертації, що дає змогу аргументувати не лише логічну послідовність цього дослідження, а й його спрямування на отримання обґрунтованих та змістовних результатів і висновків. Новизну наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження визначає насамперед те, що запропоноване дослідження є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних науково-теоретичних досліджень, в якому з'ясовуються сутність і природа девіантної поведінки дитини, особливості ціннісно-сміслових підстав регулятивних механізмів девіантної поведінки дитини, розкрито проблематику і релятивістський характер девіантної поведінки дитини в контексті культурно-історичного розвитку тощо.

Наукова новизна дисертаційної роботи характеризується низкою положень та висновків, які відповідають рівню кандидатських дисертацій, а саме: розкрито проблеми поведінки дитини і її ціннісно-сміслові засади у філософсько-правому контексті; обґрунтовано необхідність духовно-морального самовдосконалення дитини як форми протидії девіантній поведінці; визначено механізми ентропійного впливу середовища і соціокультурних негацій, виражених у нігілізмі та цинізмі, на поведінку дитини як причину і наслідок девіантності.

Висуваючи вказану загальну ідею та розглядаючи її окремі аспекти, Н.Я. Муринець сформулювала низку особистих висновків, пропозицій та рекомендацій, які теж характеризуються науковою новизною і в сукупності вирішують важливе теоретичне та практичне завдання.

Дисертація, загалом, є завершеною працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Потрібно відзначити, що всі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікація відповідають встановленим нормативним вимогам до кандидатських дисертацій.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У першому розділі дисертації розкрито теоретико-методологічні підходи дослідження філософсько-правових засад девіантної поведінки дитини. Дисертант здійснила критичний аналіз наукових філософсько-правових доробків щодо поведінки людини; визначила методологію дослідження девіантної поведінки дитини.

Розкриваючи в другому розділі концептуально-юридичні засади філософії девіантної поведінки дитини, звернено увагу на наукову тріаду «людина», «дитина», «поведінка»; здійснено філософсько-правовий аналіз моделей правової поведінки дитини.

Третій розділ дисертації характеризується системним аналізом механізму оптимізації профілактики девіантної поведінки дитини. Автор справедливо особливу увагу звертає на колектив у закладах дошкільної освіти, закладах середньої освіти, закладах вищої освіти, в соціальних спільнотах інтернет-мережі та трудовий колектив. Особливу увагу зосереджено на колективі в соціальних спільнотах інтернет-мережі. Не можна не погодитись із ідеєю дисертанта про те, що це порівняно «новий формат» колективу, не до кінця зрозумілий дорослому населенню, та повноцінний у всіх його значеннях – для дітей сучасності. А «розмиті кордони» між віртуальним та реальним життям у

сучасних дітей є реальним підтвердження того, що віртуальне життя для них таке ж реальне, як і предмети, що нас оточують.

В цілому, отримані автором результати та конкретні висновки дослідження дають можливість поглибити теоретико-правові уявлення про найважливіші для сучасного розвитку вітчизняної філософії права юридичної науки питання – особливості природи девіантної поведінки дитини, парадигму правомірної поведінки дитини, тощо.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертаційному дослідженні, достатньо відображені, обґрунтовані та апробовані дисертантом у попередньо опублікованих наукових працях, зокрема: у 21 науковій публікації, з них 8 наукових статей, 7 з яких – у журналах і збірниках, що входять до переліку фахових наукових видань України, 1 стаття – у періодичному іноземному виданні, а також у 13 тезах виступів на науково-практичних конференціях.

Аналіз змісту публікацій, основного тексту дисертації і узагальнюючих висновків переконує, що автором здійснене корисне для юридичної науки, освітніх потреб, практичної юридичної діяльності наукове дослідження.

Дискусійні положення та зауваження. Визнаючи загалом достатній теоретичний і практичний рівень роботи Н.Я. Муринець, необхідно звернути увагу на низку дискусійних практики та критики окремих авторських позицій з метою уточнення і конкретизації у частині вирішення завдань дисертаційного дослідження. Серед них такі:

1. Після ознайомлення із текстом дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що серед чинників впливу на поведінку визначаються природні, психологічні, юридичні та соціальні. У зв'язку з цим, хотілося б дізнатися, які ще чинники визначають (впливають) на рівень правомірної поведінки в соціумі, а також справляють вплив на девіантну поведінку дитини?

2. Аналізуючи у підрозділі 2.2 дисертації моделі девіантної поведінки дитини, дисертант мало уваги приділила аналізу наступних видів девіантної поведінки: делінквентний, адиктивний, патохарактерологічний і психопатологічний.

3. Серед методів, які пропонуються в своєму дисертаційному дослідженні, не звернено увагу на аксіологічний метод. Варто було б детальніше визначити цей метод при тлумаченні поведінки дитини, зокрема, саме її місця в системі правових цінностей.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Відзначені позитивні моменти дисертаційного дослідження та викладені вище зауваження надають можливість зробити висновок, що дисертація Н.Я. Муринець є завершеним самостійним філософсько-правовим дослідженням, в якому актуалізовані і розроблені важливі у теоретичному та практичному відношенні проблеми юридичної науки і практики, осмислення яких сприяє подальшому розвитку національної правової системи України.

Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації змістовно структуровано і викладено в логічній послідовності, усі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими.

Автореферат дисертації повністю відображає основні положення роботи, актуальність, завдання й наукову новизну дослідження, його теоретичну і практичну значущість, апробацію положень дисертації. Кількість зазначених в дисертації та авторефераті публікацій відповідає встановленим нормативним вимогам.

За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Н.Я. Муринець відповідає обраній спеціальності 12.00.12 – філософія права. Враховуючи викладене, дисертаційна робота на тему «Девіантна поведінка дитини: правовий вимір», яка подана до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.03.2013 р. (зі змінами і доповненнями).

Автор дисертації – Муринець Наталія Ярославівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права.

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук
старший викладач кафедри
соціальних дисциплін
факультету № 3 Львівського
державного університету
внутрішніх справа**

Р.М. Андрусишин

